

Flensborg virker langt mere åben og favnende. Den markedsfører sig i dag med det danske indslag, der betragtes som en gevinst.

Kronik.

Det er ikke så underligt, at danskerne føler sig hjemme i Flensborg

KRONIK

Steen Bo Frandsen, Professor, dr.phil. Leder af Center for Grænseregionsforskning, Institut for Statskundskab, Syddansk Universitet i Sønderborg

Grænselandet Slesvig var længe et forbindelsesled. De blandede påvirkninger på overgangen mellem dansk og tysk resulterede i en egen slesvigsk identitet. Sprogligt gav det sig udslag i stor mangfoldighed. Slesvigerne beherskede ofte en håndfuld sprog i dagligdagen. De skiftede imellem dem alt efter, hvem de talte med, eller hvilken opgave der skulle løses.

Ligesom mange i nutiden taler (en slags) engelsk med deres computer, måtte en slesviger ty til højtysk, når han skulle tale med en præst eller en embedsmand. Rigsdansk og højtysk forekom, men mest udbredt var sønderjysk, plattysk, frisisk og dialektale mellemformer. Sprog afgjorde ikke alene, om man følte sig "dansk" eller "tysk". Sprog var et redskab til kommunikation, til at gøre sig forståelig med. Slesvigerne var stolte af deres flersprogede kvalifikationer.

Denne brug af sproget blev fortrængt, da danske og tyske nationalister vandt fodfæste i det slesvigske i 1800-tallet. De arbejdede med voksende succes for, at slesvigerne skulle bekende sig til en bestemt nation. En del så med modvilje på disse nymodens ideer og kritiserede, at de udefrakommende bragte splid og ufred til regionen. Nogle var endda tilbøjelige til at forstå det slesvigske som en national identitet på linje med dansk og tysk.

DE NATIONALE IDEER udløste en forbitret sprogkamp. Nationalisterne gennemtvang efterhånden den deling i en overvejende dansk og en overvejende tysk sproglig identitet, der nu blev regionens kendetegn. Mange slesviger fortsatte med at tale deres dialekter, men det blev stadig sværere at holde sig uden for de nationale kategorier, og skolesystemerne gjorde deres til at tvinge en bestemt sproglig norm igennem.

Med delingen og grænsedragningen i 1920 sejrede den nationale tankegang endegyldigt. Slesvigerne blev organiseret i afgrænsede nation-

stater med klare nationale identiteter. Grænsen delte ikke slesvigerne i to perfekte grupper. Der opstod mindretal på begge sider, som vedblev at pleje det sprog og den kultur, der egentlig hørte til i den nabostat, de følte sig tilknyttede til. Det danske og det tyske mindretal havde egne skoler og institutioner, der sikrede, at de kunne bevare deres sprog.

Delingen af det gamle hertugdømme var en succes. Digteren og nationalisten Hostrup - ham, der skrev *En Søndag på Amager* - var så forbitret over nederlaget i 1864, at han ønskede, at tysk måtte blive så fremmed for danskeren som russisk. Hvor tæt det ville komme på virkeligheden, havde han nok ikke forestillet sig. Men ud af ønsket kan man aflæse, hvor langt man på Hostrups tid havde bevæget sig bort fra det fredelige og sprogligt mangfoldige samliv, der havde eksisteret få årtier tidligere.

Det lykkedes nationalisterne at få opdelt slesvigerne efter nationalitet og holde dem videst muligt adskilt fra hinanden. Nu levede menneskene i regionen parallelle liv. De behøvede ikke at have meget med hinanden at gøre. Hverdagssprogene blev til fremmedsprog. I nationalstaten var det tilstrækkeligt at beherske det nationale sprog. Den tidligere sprogkompetence gik tabt.

Der kunne naturligvis være grunde til at krydse grænsen, for selv om alting var bedst derhjemme, kunne man med fordel hente bestemte varer på den anden side. Det udnyttede især danskerne. De beholdt en smule mere af fortidens kendskab til nabosproget, men også det er kontinuerligt på retur. Tyskerne kom sjældent for at købe ind, hyppigere for at leje sommerhuse - og det er muligt uden at komme for meget i kontakt med den lokale befolkning.

ET YNDET MÅL for danskerne var Flensborg - før og efter 1920 regionens største by. Det var længe en slesvigsk by med blandet identitet. Den var beliggende i den danske konges rige, men selv om danskerne gerne taler om den, som var det en dansk by, var den altid ganske anderledes end byerne i kongeriget. Der var danske flag på skibene i havnen, men både i byggeskik og kultur dominerede det tyske. Alligevel var Flensborg først og fremmest slesvigsk. Og det var slesvigsk, når den sidste loyale borgmester, der endda hed Jensen, ikke kunne forstå, hvorfor det var umuligt at være tysktalende og føle sig

Illustration: Gert Ejton

dansk. Det fik han og andre flensborgere siden lært.

Det tyske indslag i Flensborg dominerede, inden preusserne overtog byen i 1866. Byen voksede sig nu større end nogensinde. Det gjorde den endnu mere tysk. Det var Slesvigs driftigste by og en slags hemmelig hovedstad også for hele det dansksindede Nordslesvig. I 1920 stemte et overbevisende flertal for Tyskland, og byen blev skilt fra sit nordlige opland.

Det faldt svært at omstille sig til rollen som grænseby. Det danske islæt tog af, men da det danske mindretal efter 1945 blev større og koncentreret sig i byen, gav det igen Flensborg en særlig karakter. Tysk og dansk fandt aldrig sammen, men eksisterede adskilt og parallelt som i nationalstaterne. Flensborg fandt sig til rette som grænseby. Danske besøgende er velkomne og bidrager til en økonomi, der er presset af beligheden i det yderste hjørne af Tyskland.

Det er ikke så underligt, at danskerne føler sig hjemme i byen. Her finder de danske gadenavne og reklamer i forretningerne. Dannebrog bliver næsten lige så flittigt misbrugt i kommercielt øjemed som nord for

grænsen, og tyske forretninger benytter både flag og sprog til at vinde kunder. Det er meget anderledes fra nord for grænsen, hvor der ikke er tyske (eller andre fremmede) flag, men heller ikke den samme opmærksomhed over for de besøgende. Og tyske skilte er naturligvis helt utænkelige. Flensborg virker langt mere åben og favnende. Den markedsfører sig i dag med det danske indslag, der betragtes som en gevinst.

FLENSBORG ER STØRRE end byerne nord for grænsen, men det er ikke kun størrelsen, der giver den en anden atmosfære. Den er i mange henseender ikke så udpræget tysk, men flirter med et mix af påvirkninger, der giver den en særlig flair. Danskerne er ikke de eneste fremmede i bybilledet, og Flensborgs mangfoldighed spejler det åbne og afslappede image, som mange ser som karakteristisk for vore dages Forbundsrepublik.

Mens Slesvig er blevet dansk og tysk, genvinder Flensborg trods al tysk overvægt noget *slesvigsk*: flertydigt og åbenbart også for danske besøgende noget attraktivt og internationalt.